

Robert Antonín, jenž se věnuje vládě v rakouských zemích. Autor se zcela přirozeně opírá o pionýrský počín rakouských historiků, kteří tématu v sedmdesátých letech věnovali obsáhlý sborník *Ottokar-Forschungen*. Sleduje přitom výkon královské moci u jižního souseda českých zemí a prostředky, které Přemyslovec využíval k nakonec neúspěšným pokusům o centralizaci moci v oblasti práva, exekutivy, hospodářství a vojenství. Ve správě rakouských zemí sehrál určitou roli rovněž olomoucký biskup Bruno ze Schauenburku, snad i králův blízký rádce, jemuž je věnována pozornost v příspěvku Stanislava Bárty. S pomocí několika příkladů zkoumá roli, již olomoucký prelát a autor zprávy o stavu křesťanstva pro druhý lyonský koncil sehrál jako organizátor zemské obrany na Moravě. Tuto otázku řeší i v souvislostech budování lenního systému na Moravě.

Miroslav Plaček, který se dlouhodobě zabývá dějinami rodu Kunštátů, se věnuje postavě znojemského kastelána Bočka a jeho bratrům, kteří sloužili jak Přemyslovi Otakarovi II., tak jeho otcí. K rekonstrukci životní dráhy synů Gerharda ze Zbraslavi shromáždil veškeré dostupné zmínky a s jejich pomocí shrnul osudy předků kunštátského rodu od čtyřicátých let až do poslední čtvrtiny 13. století. Editor sborníku Libor Jan věnoval pozornost proslulému Milotovi z Dědic; na jedné straně se snaží rozplést vznik pozdější legendy o Milotově zradě u Suchých Krut, na straně druhé pak hodnotí životní dráhu Přemyslova věrného služebníka, pověřeného mimo jiné správou Štýrska. Vedle uvedeného příspěvku se L. Jan na jiném místě knihy věnuje fenoménu rytířství, který byl s postavou Přemysla nedílně spjat (o tom svědčí i notoricky známá jezdecká pečeť zobrazující panovníka v turnajové zbroji); zaměřuje se zejména na rozhodující okamžiky bitvy na Moravském poli.

Petr Futák rozebírá činnost královských úředníků na jihovýchodní Moravě a dlouhodobý proces utváření a stabilizace zemské hranice, jenž přirozeně přesahuje úzce vymezené mantinely doby Přemyslovy vlády. Problém založení Moravského Krumlova a možné atribuce této fundace Přemyslovi Otakarovi II. pojednává Jiří Kacetl. Konstatuje, že sice nelze doložit založení města v roce 1260, jak uvádí stará krumlovská kronika, analýza všech soudobých pramenů něco takového ovšem nevyklučuje.

Poslední dva příspěvky nabízejí zcela jiný a nutno podotknout velmi užitečný úhel pohledu na otakarovskou epochu. Shrnující studie Zdeňka Měřínského otakarovskou epochu hodnotí z pohledu archeologických nálezů na Moravě

a ve Slezsku, datovaných zhruba do rozmezí Přemyslovy vlády. Neméně zajímavý přístup, alespoň z pohledu historika, který je v tomto případě nepoučeným laikem, přináší poslední příspěvek Jiřího Ramby. Lékařsko-antropologický rozbor kosterních pozůstatků se dotýká nejen Přemysla, ale věnuje se i dalším panovníkům, především pak turnajovému zranění Karla IV.

Sborník *Pocťa králi* je výstižným svědectvím o stavu bádání i bílých místech v poznání Přemyslovy doby. Autorům publikace se navíc podařilo doplnit publikaci vhodnými obrazovými materiály, které ukazují nejen realie či jejich rekonstrukce, ale dokumentují rovněž legendu, která mocného Přemyslovcem obestírá.

JIŘÍ KNAP

Geschichte – Erinnerung – Selbstidentifikation. Die schriftliche Kultur in den Ländern der Böhmisches Krone im 14.–18. Jahrhundert, edd. Lenka BOBKOVÁ – Jan ZDICHYNEC – Jana NEŠNĚROVÁ – Zdeněk VAŠEK, Filozofická fakulta UK, Casablanca, Praha 2011 (= *Die Kronländer in der Geschichte des böhmischen Staates V*)

596 s., ISBN 978-80-87292-16-7

Oproti předešlým svazkům sborníkové řady *Korunní země v dějinách českého státu* je aktuální publikace celá v německém jazyce, což bezpochyby souvisí s financováním z mezinárodního projektu *Cuius Regio*. Editoři tak opustili dosavadní strukturu, v níž byly obsaženy české, polské a německé texty, doplněné vždy shrnutím v dalších dvou jazycích.

Knihy vychází z již páté konference věnované tematice korunních zemí, která se s podtitulem *Dějiny – paměť – sebeidentifikace. Písemná kultura a vzdělání ve vedlejších zemích Koruny české ve 14.–18. století* konala na jaře 2010 v Praze. Do sborníku nebylo zařazeno šest konferenčních příspěvků, z nich lze nejvíce postrádat charakteristiku dolnoloužického raně novověkého městského kronikářství od Falko Neiningera či zhodnocení korespondence mezi Bohuslavem Balbinem a žitavským vzdělavcem Christianem Weisem, přednesené Ludwigem Richterem. Struktura sborníku byla naopak úspěšně doplněna články čtyř dalších autorů, z nichž si dle mého soudu největší pozornost zaslouží Andreas Rütther a Jitka Wohlgemuthová.

Celkem 29 publikovaných studií je rozřazeno do šesti tematicky relativně sevřených oddílů. Úvodní část *Vědomí o příslušnosti k České koruně* se snaží v šesti příspěvcích sledovat toto téma na poli středověké či raně novověké historiografie, a to zejména v případech Slezska a částečně i Lucemburska, byť články věnované této koruně zemi jsou pojaty širěji. Tři texty s poněkud volnější vazbou pak byly spojeny do oddílu *Proti husitským Čechám* – čtenář se zde např. seznámí se vztahy císaře Zikmunda s hornolužickým Šestiměstím či s odporem Vratislavi proti králi Jiřímu z Poděbrad. Dva příspěvky spojené titulem *České stavy ve jménu Koruny* se snaží dokumentovat, jakým způsobem vnímali čeští stavové celek České koruny, přičemž zejména analýza inventářů korunního archivu je v tomto ohledu pozoruhodná. Oddíl *Město, region, země* zahrnuje šest nepřilíh tematicky provázaných příspěvků, zabývajících se mj. mapováním komunikační sítě pozdně středověkého Slezska, významem iluminovaných městských právních knih či interpretací barokní štukové výzdoby budyšínského hradu Ortenburg, zobrazující klíčové události hornolužického dějin. Za vnitřně nejucelenější a nejpřínosnější naopak považují část trefně nazvanou *Historiografie – zrcadlo regionálního vědomí*, v níž je možné se alespoň v základech seznámit s velmi bohatou a dosud komplexně nezpracovanou pozdně středověkou a raně novověkou dějepisnou tradicí především hornolužických měst (Zhořelec, Budyšin, Žitava, Lubáň), stranou pak nezůstávají ani příklady ze Slezska, které se např. věnují i církevní historiografii. Jako poslední je (možná symbolicky) zařazen oddíl nazvaný *Vzdělání – brána k porozumění*, dokumentující na příkladech osobností i institucí vzájemné vazby v této sféře zejména mezi českým, slezským a lužickým prostředím.

Celkově lze zhodnotit, že téma avizované v názvu konference i sborníku samotného se shoduje s jeho obsahem. Převažují zde příspěvky věnované dobové historiografii, zejména pak jejímu pohledu na celek Koruny české jako takové a hodnocení vztahů mezi jednotlivými korunními zeměmi. Tomuto rámci se vymykají a nové pohledy na stejné téma přinášejí bohužel méně zastoupené texty, v nichž se analyzují jiné typy pramenů, např. korespondence, cestopisy, testamenty a již zmíněné inventáře či umělecké památky. Větší zastoupení článků zaobírajících se zejména prameny nepísemné povahy, byť se na první pohled s tematickým zaměřením sborníku neshodují, by dle mého soudu – při zvolení vhodného objektu, jak ukazuje ve svém příspěvku Kai Wenzel – sborník výrazným způsobem

obohatilo. Jistou samostatnost si v tomto ohledu ponechává oddíl věnovaný vzdělání. Geograficky se články zaměřují zejména na Slezsko a Horní Lužici, v menší míře pak na Čechy, Moravu a Dolní Lužici; problematiku Lucemburska traktují dva příspěvky, které sice na konferenci samotné nezazněly, ale jejich konečné zařazení do sborníku je jistě více než vhodné.

Pátý svazek série sborníků věnovaných tematice korunních zemí je svým předchůdcům bezpochyby důstojným partnerem. Vstoupil sice jazykovou unifikací do poněkud jiného proudu historiografické řeky, ovšem kvalita a přínosnost článků zůstala zachována, díky čemuž si své čtenáře bezpochyby najde.

MARTIN BARUS

Arma diaboli – O kuši a střelcích,
ed. Vladimír BRYCH, Národní muzeum,
Praha 2012

117 s., ISBN 978-80-7036-374-4

Dočasné expozice zaměřené na militaria starších dějinných období nejsou na české muzejnické scéně častým jevem. O to více takové výstavy přitahují pozornost odborné i laické veřejnosti. Nejinak tomu bylo v případě výstavy *Arma diaboli – O kuši a střelcích*, realizované na jaře 2012 v nové budově Národního muzea. Výstava a katalog jsou dílem autorského týmu, složeného z muzejních pracovníků, restaurátorů a archeologů včetně dnes již bohužel zesnulého Tomáše Durdíka. Pestrý kolektiv zahrnuje vedle odborných pracovníků Národního muzea (Vladimír Brych, Martin Fořt, Vítězslav Kuželka, Dana Stehlíková, Evženie Šnajdrová) také odborníky z Moravského zemského muzea v Brně (Ludvík Belcredi), z Roudnice nad Labem (Tomáš Pengl) a archeology působící na akademické půdě (Jana Mazáčková – Masarykova univerzita v Brně, Petr Koscelník – Západočeská univerzita v Plzni).

Děj expozice provádí návštěvníka, respektive čtenáře, historií kuše od raného středověku do 17. století. Po úvodním stručném obeznámení s historickým vývojem, konstrukcí zbraně a používaného střeliva následuje výběr pramenů z oblasti ikonografie a drobné plastiky. Značný prostor byl věnován sbírkovým předmětům v podobě dochovaných exemplářů kuší, napínacích mechanismů a střeleckých trofejí. Přibližně ve stejném, ne-li větším rozsahu je zastoupen materiál z archeologických nálezů v podobě fragmentů kuší, střel a napínacích mechanismů.